



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Nona.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

quæ me inani somnio ludificant, quæ animum tot curis & aculeis lancinant, quæ me ab æternæ beatitudinis ingressu præpediunt: & hac præclarâ Bernardi sententiâ maiores ipse mihi stimulos ad rerum humanarum despicientiam subdo: Væ væ! vapor est ad modicum parens, quod æternæ felicitati aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam claritatem abscondit, quod summæ priuat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fœnum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur? Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine ea sequi, quæ & assequi miserum est. An non ea satiùs cum honore spernis, quàm cum dolore perdis? An non ea prudentiùs Christi cedis amori, quàm morti? Nihil intulisti in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quidquam poteris. Dormies somnum tuum, & nihil inuenies in manibus tuis. Sed quia non omnium est ad hoc Christianæ sapientiæ culmen adspirare, subiicit Ecclesiastes quod minoris est perfectionis, honestum scilicet diuitiarum vsum: quo nihil est conducibilius in hac fluxâ fragiliq̃ue conditione mortalium.

Bernardus
Epist. 103.

SECTIONONA.

ECCLESIASTES.

VERS. 17. Hoc itaque visum est mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitiâ ex labore suo, quo laborauit ipse sub Sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius.

18. ^a Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, at-

R r

que

^a Aquila
habet,
Quare

que substantiam, potestatemque ei tribuit ut
comedat ex eis, & fruatur parte suâ, & lætetur
de labore suo: hoc est donum Dei.

*⁊ Frequens
lætitia ha-
bet, Non
multum
⁊ Plures ha-
bent, læti-
tiam*

19. ^b Non enim satis recordabitur dierum vitæ
suæ, eò quòd Deus occupet ^c deliciis cor eius.

METRICA PARAPHRASIS.

MERCURI vita grauib⁹ dicatam
Porticum curis, laqueosq⁹ auari
Subdolos Pluti, dominosq⁹ nummos
Segrege vitâ.

Non enim census tabulæ, aut kalendæ
Fœnebres, & quæ simulacra habendi
Somniant dites, vel opima vasti
Jugera campi

Culta per vinctos, pecorumq⁹ caule
Sopunt mentis trepida tumultus,
Aut sitim pellunt, gemitusq⁹ sedant
Pectoris ægri.

Rectius viues, pretium laboris
Vita si curis fuerit soluta,
Atque opes iussæ stomacho parare
Dulce tributum

Dapsilis fœclum sine sorde mensæ,
Fronsq⁹ discussis nebulis serenos
Exigat Soles, tetricumq⁹ risu
Condiat æuum:

Dum brevis vitæ spolio triumphans
Concito quæuis fugit hora cursu, &
Lege satorum numerata carpunt
Tempora Parca.

Hæc-

Haecenus partis dabitur potiri.

Plura ne sperent, Stygia paludis

Sutuli rector metuens carinae

Increpat umbras.

Ergo non parcâ cuicumque Numen

Fuderit dextrâ pretiosa blanda

Dona fortuna, columenque vite

Diuite cornu,

Porrò si indulgens animum potentem

Diuitis gazæ dederit suique,

Quique congestis alimenta vite

Demere acervis

Audeat, quò se genio litato

Eximat curis, hilarique nummos

Fronte dispenset, neque fascinati

Serviat auro;

Munere hunc gazis potiore ditat,

Et poli blando cumulat fauore:

Hunc ego & Regum titulis, & orbis

Fascibus æquo.

Non enim tristes nebulas doloris

Cernet, aut Phœbi iubar inferenum,

Nec per ærumnas numerabit actæ

Tædia vite.

Innocent lethi violenta tela,

Noctis æterna quibus umbra tristi

Dulcior luce est, pauida que rodunt

Pectora curæ.

Quisquis undantes animo procellas

Improbi luctus domat, & labores

Temperat letis, & amœna curis

Gaudia miscet;

R r 2

Ille

*Ille nec Phæbo resides quadrigas,
Nec moram Parcis nimiam exprobrabit:
Sed brevis vitæ immemorem occupabit
Labilis hora.*

PROSA EXEGESIS.

NON defunt, quibus hæc velut intercalaris, & per intervalla recurrens Ecclesiastæ sententia ipsius quidem verbis, sed ex aliorum mente prolata videatur, & magis Epicuræum aliquem voluptatis assertorem, quàm Scriptorem hagiographum decere. Epicurum enim totum esse in commendandâ voluptate non animi tantum, sed & corporis, minimè obscurum est, in eaque summum hominis bonum tota schola Cyrenaica collocavit. Nec aliud sonare videntur Ecclesiastæ verba, si quis ea superficie tenus inspexerit. Adduci tamen non possum, ut impiorum personam identidem in hoc Tractatu interloquentem agnoscam, cum nullum colloquij vestigium appareat; nec quidquam sit, quod, si prudentum iudicio expendatur, à verâ doctrinâ, & Ecclesiastæ personâ videatur abhorrere.

Cic. lib. 2.
de Finib.

*Ecclesiastes
non com-
mendat vo-
luptatem,
ut magnū
bonum.*

Cicero in
Catone.

Quid ergo, dicet aliquis? an dignam tanti viri commendatione voluptatem putas? aut omnino eiusmodi, ut nihil ad benè beateque vivendum maioris ducat esse momenti? Absit, absit hæc tam perniciofa cæcitas ab eo viro, cuius menti diuina lux affulsit, cuius linguam & calamum sancti Spiritus Numen afflauit. Non ignorabat (quod nec Archiræ Tarentino fuit ignotum) mente nihil esse præstabilius homini à Deo datum: huic autem diuino muneri nihil esse tam inimicum, quàm voluptatem. Nec enim libidine dominante temperantiæ locum esse, nec omnino in voluptatis regno virtu-

virtutem posse consistere. Et verò fingite animis quem-
 piam maximâ voluptate incitatum: cui dubium erit,
 quin hic talis nihil agitare mente, nihil ratione, nihil
 cogitatione consequi possit. Cùm igitur summum bo-
 num potiorē hominis partem, mentem scilicet, per-
 ficere atque ornare debeat, quā poterit voluptas sum-
 mum eius bonum censi, quæ non tantum eam non
 perficit, sed etiam perfectionem eius pessumdat, fun-
 ctiones impedit, lumen exstinguit, ipsamque brutam
 ac stupidam reddit. Denique qui voluptatem sum-
 mum esse bonum agnoscit, is ventrem sibi Deum con-
 stituit, in cuius obsequio & cultu, qui per voluptates
 exhibetur, summam suæ beatitatis constituit. Quod
 non obscure præ se ferebat ille Cyclops apud Euripi-
 dem, qui nihil sibi cum Ioue dicebat esse negotij, sed
 maximum deorum suum sibi ventrem esse: huic se
 quotidie sacrificare. Nec procul abit ab hac insaniâ
 Mahumetis impietas, qui in Alcorano legem suam pro-
 fitentibus paradysum addicit, & in eo dulcissimas
 aquas, poma multimoda, fructus varios, decentissimas
 ac mundissimas mulieres, ceteraque ad pastum ac libi-
 dinem accommodata. Sed absit ut ea mens fuerit Ec-
 clesiastæ, qui *risum reputavit errorem, & gaudio dixit*: Eccle. 2.
Quid frustra deciperis? qui domum funebrem conuiuio Cap. 7.
 prætulit: qui cor sapientum esse dixit ubi tristitia est,
 cor stultorum ubi lætitia: qui adolescentiam & volu- Cap. 11.
 ptatem vanitatis condemnauit: qui amariorem morte Cap. 7.
 dixit esse mulierem: qui extremum iudicium Deique Cap. 7. 8.
 timorem passum hominibus inculcauit. Non ea mens 11. 12.
 est tanti viri, ut ad pastum ac voluptatem lectoris ani-
 mum abiiciat, sed, ut alibi doceo, plerumque adagiali Cap. 3.
 formulâ edendi ac bibendi, tranquillitatem animi signi- Sect. 3.
 ficat

ficat ab omni vanâ atque inutili curâ & cogitatione soluti ac liberi.

*Moderatus
diuitiarum
usus com-
mendatur.*

Hic verò illud prætereà monet, diuitiarum fructum non in copiâ consistere, sed in hilari ac moderato usu: illudque eximium Dei donum esse existimandum, si non opes tantum & copias fuerit largitus, sed animum etiam diuitiarum & cupiditatum suarum potentem, apud quem non in imperio sint diuitiæ, sed in seruitute. O verè felicem, qui animum erigens rebus humanis maiorem, diuitias non vt idola veneratur, sed vt instrumenta vitæ ad omnes opportunitates paratas esse iubet & obsequentes: qui non sordes in eruendis & accumulandis, sed in usu splendorem diligit ac dignitatem: qui non in custodiendo sollicitudinem, sed in erogando beneficentiam consecatur. Olim dum Cræsus opes à se congestas deprædicaret, occurrit opportunè Cyrus, non eum se felicem existimare qui magnas opes habeat ac seruet (sic enim qui in muris ac portis excubant, fore felicissimos, quia totius vrbis thesauros custodiunt) sed qui & iustè comparare diuitias, & honestè dispensare possit, hunc demum se felicem pronuntiare: hic enim verè dominus est, ille thesauri sui custos; hic ex opibus varia vitæ commoda percipit, ille propter opes vitam vigoremque exhaurit.

*Quid sit
parte suâ
frui.*

Hic igitur diuitiarum fructus est, quem qui decerpit, hic parte suâ fruitur, vt ait Ecclesiastes, non quòd nihil maius homini ad æterna nato sit propositum, sed quòd in hac mortali vitâ nihil maius à diuitiis sperari possit, quàm vt possidentium dignitati, tranquillitati, lætitiæ, beneficentiæque subseruiant. Non ergo diuitias à se necessario repudiabit sapiens (nemo enim sapien-

sapientiam paupertate damnauit) sed neque illas suspi-
 ciet. Si amplas opes habuerit, curabit, vt ne quis iis
 meritò ingemiscat, vt absque cuiusquam iniuriâ par-
 ta sint, & absque sordido quæstu: quarum tam ho-
 nestus sit exitus quàm introitus: quæ & vsu splen-
 deant, & possessorem exhilarent, & egentes foueant,
 & amicos ornent. Quisquis ita sui rerumque suarum
 potens est, hic singulare Dei donum consecutus est,
 hic lætitiâ fruitur *ex labore suo, quo laborauit ipse sub*
Sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus: & hæc
est pars illius. Pars, inquam, non illa quam sibi velut
 summum bonum propositam habet humana mens,
 sed eius, vt dixi, felicitatis summa, quæ à diuitiis in
 hac mortali vitâ sperari potest: quæ tametsi infiniti
 propemodum interuallo à verâ beatitudine distet,
 habet tamen gratam animi voluptatem, & gaudium
 mortali non contemnendum. Quædam enim, ait
 Seneca, etiam si in summam rei parua sunt, vt & sub-
 duci sine ruinâ principalis boni possint; adiiciunt
 tamen aliquid ad perpetuam lætitiâ, & ex virtute
 nascentem. Sic illum afficiunt diuitiæ, & exhilarant,
 vt nauigantem secundus & ferens ventus, vt dies bo-
 nus, vt in brumâ & frigore apricus locus. Quæ læ-
 titia subinde tanta est, vt omne vitæ tædium gratâ
 suauitate condiat; adeoque mentem afficiat, vt bea-
 tus ille calamitatum omnium atque ærumnarum ob-
 litus, vitam suam, quamuis in vltimam senectutem
 productam, vix momenti instar habere arbitretur:
 cum miseri contrâ sæpè sæpius ingemiscant, & lon-
 gæ vitæ fastidio laborantes, cum Prophetâ Iob ita
 lamententur: *Sicut seruus desiderat umbram, & sicut* Iob 7, 2.
mercenarius præstolatur finem operis sui; sic & ego habui
mensēs

Seneca de
 Beatâ vitâ
 c. 22.

mensēs vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Si dormiero, dicam, Quando consurgam? & rursum expectabo vesp̄eram, & replebor doloribus usque ad tenebras. Tanti refert ad longam breuemque vitam, quàm feliciter aut infelicit̄er exigatur. Sed quoniam fusior huius argumenti tractatio non est huius loci, sequamur potius Ecclesiastæ vestigia, qui expositâ felicitate quam adfert honestus diuitiarum vsus, illorum vanitatem arumnasque subnectit, qui earundem vsu sibi interdiciunt.

Quas ille quidem tantas esse affirmat, vt quamuis iis ad votum omnia fluant, nihilque eorum desideretur, quæ ad cumulandam præsentis vitæ beatitatem faciunt; si tamen vel sola auaritiæ pestis interuenerit, non modò nulla iam sit beatitas, sed (quod in plenis ac succulentis corporibus solet) in luctum ac perniciem vertantur ipsa etiam materia atque instrumenta felicitatis.

